

O Centro de Día de Menores de Ferrol: unha aposta pola prevención

Bansky.

Os Centros de Atención de Día defínense na normativa galega¹ como "equipamentos que lles proporcionan durante o día a menores en situación de risco, desamparo ou conflito social, unha serie de servizos de apoio socioeducativo e familiar, co obxecto de favorecer o seu proceso de normalización". Estes equipamentos, independentemente de se están integrados ou non en centros de acollemento residencial, poden ser de dous tipos: de atención básica ou de atención integral. Ambas as tipoloxías difiren

¹ Decreto 329/2005 polo que se regulan os centros de menores e os centros de atención á infancia

nas prestacións que ofrecen (de alimentación, hixiene, vestido, apoio escolar, transporte...) e nos tempos de estancia (períodos lectivos ou fins de semana e vacacións, horarios flexibles ou fixos...).

As familias acceden derivadas principalmente polos equipos técnicos do menor. Son estes equipos quen, en función das necesidades detectadas, establecen horarios, prestacións e uns obxectivos iniciais de traballo co/a menor e coa familia. Polo mero feito de asistir ao recurso, unha vez adoptada a medida, algunhas das necesidades son resoltas. Por exemplo, casos

REVISTAGALEGA
DE

PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 25-27

Jara Echarren Pérez
Cristina Fernández Cabarcos
Educadoras sociais

Centro de Día de Menores de Ferrol
centrodediademenoreshferrol@dicoruna.es

de conciliación laboral ou cando unicamente existen dificultades económicas puntuais. Situacións que, ás veces, poderían ser cubertas tamén con outros recursos (comedores escolares, ludotecas, actividades extraescolares...). Con todo, a función principal da atención de día é de carácter fundamentalmente educativo e radica na adquisición de hábitos e habilidades básicas por parte das infancia, así como en propiciar cambios na dinámica familiar que permanezan máis aló da súa estancia ou relación co centro de día. A reflexión que propoñemos céntrase neste punto, no labor educativo realizado no Centro de Día de Menores de Ferrol (CDMF).

A diferenza doutros centros da mesma natureza, no CDMF as familias son derivadas principalmente dende os servizos sociais municipais e asisten de forma voluntaria, é dicir, no caso de que decidan prescindir deste recurso, teñen a plena liberdade para facelo. Dispoñemos de 75 prazas para nenos/as de entre 0 e 12 anos que presentan unha gran diversidade de características (culturas, relixións, necesidades educativas especiais...). En canto ás prestacións, podería ser clasificado como de atención básica, con prestacións complementarias propias da atención integral: atención en períodos vacacionais (agás domingos e festivos) e amplo horario de apertura (de 08:00 a 22:00).

Respecto ao traballo educativo, para sistematizar a intervención, os centros de menores contan con distintos niveis de planificación (grupal e individual) que veñen determinados pola lexislación². Nos últimos anos implantáronse tamén protocolos de actuación comúns a todas as tipoloxías, nos que se

² Orde do 1 de agosto de 1996 pola que regulan os contidos mínimos do Regulamento de réxime interior e o Proxecto educativo dos centros de atención a menores.

especifica o contido dos documentos e rexistros de obrigado cumprimento³. Estas ferramentas de xestión axudaron a unificar o traballo realizado nos distintos equipamentos. Ademais, en moitos centros, entre eles o noso, implementáronse sistemas de xestión de calidade. Concretamente, a intervención socioeducativa pódese dividir en tres momentos ou procesos:

Ingreso e acollida. As actuacións previas ao ingreso van encamiñadas a coñecer a situación familiar (unidade de convivencia, contexto social, historia familiar, características do menor, outros recursos implicados...) e sentar as bases da relación familia-centro e menor-centro. Para conseguir este obxectivo séguese un procedemento que inclúe entrevistas onde participan a familia, a dirección e a educadora-titora, nas que se explica a forma de traballo (seguímentos, rutinas, normas...). É de ter en conta que cada familia e cada menor achégase cunhas expectativas determinadas, axustadas á realidade ou non, que poden condicionar a intervención e que son o punto de partida da mesma. De cara ao neno/a é importante que coñeza con antelación o motivo da súa asistencia a este centro, ser flexibles no cumprimento de normas das diferentes rutinas e acompañalo durante o tempo que precise para a súa adaptación.

Intervención. A intervención grupal vertébrase a través da or-

³ Os documentos e rexistros de obrigado cumprimento son: o Proxecto Educativo de Centro (PEC), que define e describe a identidade do mesmo e a forma de traballo concreta en cada un deles. A Programación Anual (PA), que recolle a análise da situación actual tanto no referente á xestión xeral do centro como nas características da poboación atendida e establece os programas educativos, obxectivos concretos de traballo para ese ano e as actuacións correspondentes. A Memoria Anual (MA), na que se rexistra a avaliación dos obxectivos educativos e da xestión feita. Por último, nos Proxectos Educativos Individuais (PEI) e Informes de seguimento, cunha temporalización máxima de carácter semestral, determináanse e avalíanse as necesidades de cada un dos/as menores e establécense obxectivos de traballo personalizados e as actuacións precisas para lograrlos.

ganización de diferentes programas estables que se corresponden coas rutinas diarias: hixiene, alimentación, apoio escolar e ocio e tempo libre. Os obxectivos fundamentais son a aprendizaxe de hábitos axeitados e o desenvolvemento da autonomía e responsabilidade na súa realización. Aspectos transversais como a coeducación, a aprendizaxe de resolución de conflitos e habilidades sociais son traballadas tamén a este nivel. Deste xeito abórdanse moitas das dificultades individuais compartidas por gran parte das infancia atendidas.

Mais esta perspectiva non é suficiente para dar resposta a moitas situacións que comprenderían dificultades específicas en calquera das áreas de desenvolvemento (intelectual, emocional, actitudinal...) e nas que sería necesario establecer obxectivos e actuacións personalizadas e mesmo coordinados con outros recursos (escola, centros de educación especial, saúde mental infanto-xuvenil...).

O traballo coa familia nestes equipamentos é tamén outro eixo fundamental. Preténdese que non sexan meros espectadores, algo común ás veces. Obxectivo ambicioso pero imprescindible que pasa por aumentar a súa activa implicación no desenvolvemento do/a menor. Para conseguir este traballo conxunto, mantense coas familias un contacto case diario, ademais de reunións periódicas nas que son informadas da evolución do neno ou da nena (adaptación, consecución de obxectivos, dificultades e a súa abordaxe). Nalgúns casos márcanse obxectivos concretos de traballo con elas. Son aqueles nos que a dinámica familiar, os estilos parentais e outras problemáticas dificultan un desenvolvemento axeitado do menor.

O papel da educadora, polo tanto, non é substituír a pais/nais ou titores asumindo a toma

de decisións por eles, senón atender as súas necesidades e dificultades na crianza mediante a orientación e o apoio. Por exemplo, dende o CDMF, é habitual orientar cara ao establecemento de límites e reforzos, pautas de hixiene, alimentación, recomendar actividades de ocio en familia e incluso acordar con eles cando acudir ao pediatra ou a titorías escolares. No caso de que interveñan coa familia outros profesionais dos servizos de protección, todas estas actuacións fariáanse dun xeito coordinado. Tamén forma parte do labor do educador/a recoñecer cando a atención de día non é suficiente para a protección do/a menor ou cando non é necesaria para o funcionamento da familia.

Baixa e saída do centro. A baixa dunha ou dun menor pode vir motivada polo cumprimento da idade máxima, por vontade da familia ou por decisión dos servizos sociais, no caso en que a derivación se tramitara desde este nivel de intervención. Na medida do posible intentamos preparala sempre. Como en todo proceso de intervención, a variabilidade de situa-

cións fai que non se poda establecer unha pauta común. Non obstante, cando se produce por motivo de idade e cando coñecemos con antelación a saída, sempre que sexa posible, redúcese o horario, días de asistencia, oriéntase á familia e ao pequeno/a cara a outras actividades do contorno, facilítase que o neno/a poda ir ou vir só, etc.

Outra situación a destacar é cando se adoptan outras medidas de protección (separación da familia). Nestes casos, non habituais, acompáñase ao menor no proceso de separación (facilítase que poda expresar os seus sentimentos, aclarar dúbidas ou medos...). Coidar este momento é básico pero soamente é posible facelo coñecendo a medida adoptada con algunha antelación.

Non é tarefa sinxela reflectir en tan poucas liñas o labor desenvolvido en calquera programa ou servizo de protección ao menor. Labor ao que os profesionais nos enfrontamos diariamente, cada vez máis, con escasos recursos e sen persoal técnico suficiente. No CDMF un

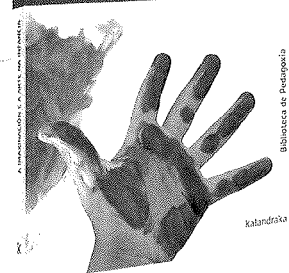
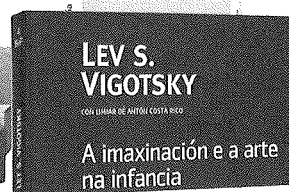
dos principais retos é a profesionalización do seu persoal educativo, imprescindible para que o servizo perdure e para que o traballo desenvolvido coas familias poda ser maior e de calidade.

Queremos concluír facendo unha aposta clara pola atención de día e a nosa forma de entendela, na que as familias son o principal recurso de protección e na que a variedade de situacións (conciliación, vulnerabilidade, risco, desamparo) e de características (culturais, NEE, relixións...) posibilitan a aprendizaxe e o enriquecemento de todos/as nós (menores, familias e profesionais). ■

PUBLICIDADE

Achegas imprescindibles

tanto no campo teórico
como nas prácticas educativas
do noso tempo

Colección dirixida por
Antón Costa Rico
Catedrático de Historia da Educación da USC

www.kalandraka.com